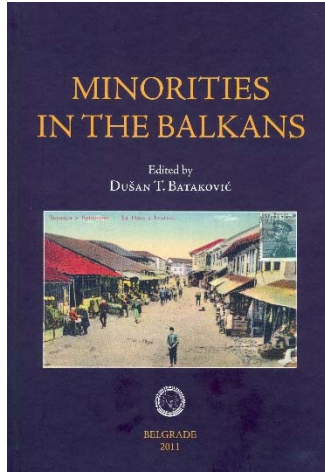

***Minorities in the Balkans: State Policy and Interethnic Relations (1804-2004)*, edited by Dušan T. Bataković, Institute for Balkan Studies of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Special Editions 111, Belgrade 2011, 364 sayfa, ISBN: 978-86-7179-068-0**

Bülent AKYAY*

İki yüzyılı aşkın bir süredir Balkanlardaki azınlıkların statüsüne dair meseleler, hükümetlerin çeşitli politikaları ve ideolojik ideallerin zemininde veya etnik gruplar arası ilişkilerin tecrübesi çerçevesinde siyasî ve akademik ilginin odağı olmaya devam etmektedir. Çeşitli millî ve etnik grupların statüleri ve devlet politikasına göre konumları sıklıkla dramatik değişiklikler geçirmiştir.

Balkanlara hâkim çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburg Monarşisi, artan ulusal talepler, ulusal kurtuluş savaşları ya da ulus devletlerin kurulmasıyla uğraşmak zorunda kaldılar. Bu şartlar altında her iki imparatorluğun dağılmasında ulusal kurtuluş fikri ve hareketi anahtar rol oynamıştır. Bağımsızlığın ardından ise bir yanda devlet ve çoğunluğu teşkil eden kendi ulusu, diğer yanda ise uluslararası korumaya sahip azınlığı arasındaki ilişkiler zor ve gergin bir süreç yaşamıştır.

Balkanlardaki azınlıklara karşı devletin uyguladığı politikalar ve etnik gruplar arası ilişkiler bahsedildiği üzere akademik çalışmaların da ilgisini çekmektedir. İncelediğimiz bu kitap da böylesi bir akademik ilginin sonucunda ortaya çıkmıştır. Lâkin genelde Balkan azınlıklarına dair çalışmaların ilgili devletin resmî bakış açısına göre ele alındığı, tanımlandığı ve kendine has bir terminolojiyle incelendiği hatırd tutulmalıdır.

Kitabın editörü Dušan T. Bataković tarihçi ve diplomattır. Sırp Bilimler ve Sanatlar Akademisi'ne bağlı Balkan Araştırmaları Enstitüsü'nün eski müdürü (2005-2007) ve şimdiki müdür yardımcısıdır. Enstitünün yıllık yayını *Balkanica*'nın da editörüdür. Yunanistan (2001-2005) ve Kanada (2007-2009)

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Balkan Araştırma Enstitüsü, Balkan Tarihi Anabilim Dalı, E-mektup: b.akyay@gmail.com

büyükelçilik görevlerinin ardından 2009 yılından beri Sırbistan'ın Fransa'daki büyükelçisidir. Kosova, Sırbistan ve Yugoslavya üzerine çeşitli kitapları vardır.

Bu kitapta yer alan yazılar, enstitü adına Bataković ile Fransız Bilimsel Araştırmalar Millî Merkezi adına Catherine Horel'in ortaklaşa yürüttükleri "Tolerance and Coexistence: The Ethnic and Religious Minorities in Serbia (1804-2006)" adlı iki yıllık projenin sonucunda Ekim 2008'de Belgrad'da düzenlenen konferansın ürünüdür.

Editör tarafından kaleme alınan "Önsöz"ün (ss. 7-10) ardından Catharine Horel, "La Question Nationale en Autriche-Hongrie: Droits et Réalités" (ss. 11-32) başlıklı yazısında Avusturya-Macaristan'da milliyet meselesine dair konuları yeniden gözden geçirmektedir. İmparatorluğun en temel meselesini, devletin anayasal çerçevesi ve halklarının millî uyanışını, geçmişe dönük tarihî analizini yapmaktadır. Milliyet meselesini ve ülkenin siyasî gelişmesini yeniden şekillendirmeyi amaçlayan projeleri kıyaslayarak Çifte Monarşi için federalizmin imkânsızlığı sonucuna ulaşmaktadır.

Vojislav Pavlović, "La Naissance du Concept des Minorités dans les Balkans au XIXe Siècle Le Cas de la Serbie" (ss. 33-48) adlı yazısında 19. yüzyılda ulus ve devlet inşası sürecine bakarak Sırbistan örneğinde azınlık kavramının evrimini incelemektedir. Birbirini izleyen üç aşama olan göç, entegrasyon ve asimilasyon tartışılmaktadır. Bu aşamaların, Sırp toplumunda birleştirici olan millî hareket, devlet kurumlarının inşası ve artan millî bilincin tüm yönlerini kapsadığını belirtmektedir.

Bernard Lory, "La Politique Minoritaire de l'Empire Ottoman envers les Aroumains" (ss. 49-57) başlıklı yazısında Osmanlı İmparatorluğu dâhilinde bir azınlık olan Uahlara dair imparatorluğun azınlık siyasetinin vasıtalarını ve çözümlerini ele almaktadır. Uahların nüfusları, bölgeleri ve sosyal yapılarını ortaya koymaktadır.

Blagovest Njagulov, "Minorités et Politique Minoritaire en Bulgarie 1878-1944" (ss. 59-76) adını taşıyan yazısında 1878'den İkinci Dünya Savaşının sonuna kadar olan dönemde Bulgaristan'da azınlıkların siyasî, sosyal ve kültürel manzarasını oluşturan hususiyetleri vurgulamaktadır. Devletin azınlık politikası ve çeşitli etnik grupların haklarına ve kısıtlamalarına ait zengin bir analiz yapmaktadır.

Danko Taboroši, "Circassians in Serbia and the Balkans from Mass Immigration to Last Remaining Community" (ss. 77-87) adlı yazısında Anadolu'ya göçün ardından 20. yüzyılın başında Balkanlarda ve Sırbistan'da az sayıda kalan Çerkeslerin bugün Kosova'da küçük bir grup oluşturduğunu, Kosova'daki son etnik çatışmaların sayılarını daha da azalttığını ve onları Balkanlardaki son tarihî Çerkes topluluğu haline getirdiğini ifade etmektedir.

YAYIN DEĞERLENDİRME

Slobodan G. Markovich, “Ethnic and National Minorities in Serbia and the Kingdom of Yugoslavia” (ss. 89-108) başlığını taşıyan yazısında Sırbistan Krallığı ve ardından Yugoslavya Krallığı’nda etnik ve millî kimliklerin çeşitli formlarını Miroslav Hroch tarafından önerilen A-B-C sürekliliğini kullanarak analiz etmektedir. Sırbistan Krallığı’nın etnik ve dinî homojenliğiyle iki savaş arası dönemin Yugoslavyasının heterojenliğini karşılaştırmaktadır.

Traian Sandu, “La Politique Roumaine des Minorités dans l’Entre-Deux-Guerres: Entre Pression Nationaliste et Protection Internationale” (ss. 109-129) adlı yazısında İki dünya savaşı arası dönemde Romanya’daki millî azınlıklar sorununu incelemektedir. Romen devletinin millî azınlıklara yönelik devlet politikasına, uluslararası boyutlarıyla yükselen milliyetçi hareketler de dâhil genel bir bakış sunmaktadır.

Mladenka Ivanković, yazdığı “Jews and Yugoslavia 1918-1953”de (ss. 131-152) 1918-1953 yılları arasında, dönemin Avrupasında Yahudilere karşı olan tutum bağlamında Yugoslavya’daki Yahudi cemaatine karşı sergilenen tavrı analiz etmektedir.

Dušan T. Bataković, (Les Albanais du Kosovo en Yugoslavie 1945-1955: Minorité en Serbie, Majorité dans la Province Autonome” (ss. 153-204) adlı ilk yazısında Tito döneminde Yugoslavya Kosovasındaki Arnavutlara mütemadiyen verilen haklar ve gelişen Arnavut milliyetçisiyle birlikte 1990’lı yıllarda burada yaşanan çatışmalara değinmektedir.

Katrin Boeckh, “Ethnic Minorities in Socialist Yugoslavia 1945-1990: Compromises until the End” (ss. 205-220) başlığını taşıyan yazısında Sosyalist Yugoslavya’nın milliyet meselesini analiz etmektedir. İdeolojik çıkarımlar, yasal anayasa düzeni ve etnik azınlıkların korunmasına dair Tito uygulamaları üzerinde durmaktadır.

Evgenia Kalinova, “State Policy towards the Turkish Minority in Bulgaria (1944-1989)” (ss. 221-236) adlı yazısında Sosyalist Bulgaristan’da Türk azınlık meselesine değinmektedir. Türk millî azınlığa yönelik devlet politikasının unsurlarını, asimilasyon, hoşgörü, siyasî şiddet, millî çıkarlar ve insan hakları gibi meseleler dâhilinde ortaya koymaktadır.

Gordana Krivokapić-Jović, “Les Serbes en Croatie au XXe Siècle: Entre la Négation et l’Affirmation” (ss. 237-249) başlıklı yazısında Hırvatistan, Slovenya ve Dalmaçya’daki Sırpaların statülerine ait sorunları ele almaktadır.

Ruxandra Ivan, “La Politique à l’Egard des Minorités Nationales en Roumanie aux Années 1980” (ss. 251-261) başlığını taşıyan yazısında Komünist Romanya’da millî azınlıklar meselesinde Marksist-Leninist ideolojinin rolünü, dış politika konularını Romenler ve Macarlar arasındaki

tarihî sorunların ağırlığını incelemektedir. Komünist rejimin son on yılına odaklanarak Romen azınlık politikasına değinmekte ve Transilvanya'daki Romen-Macar çatışmasını özetlemektedir.

Dušan T. Bataković “The Kosovo Serbs: Minority Status by Force (Forced Expulsions, Ethnic Cleansing, Destruction of Cultural Heritage, Minority Treatment, 1999-2008)” (ss. 263-309) adlı ikinci yazısında Sırpların 1999 yılından sonra Kosova'daki statülerini ele almaktadır.

Harun Hasani, “Goranies: A Respected Minority in Serbia, A Persecuted Minority in Present-Day Kosovo” (ss. 311-322) adlı yazısında Arnavutluk sınırında Prizren yakınlarındaki Gora'da yerleşik Müslüman Slav olan ve Sırpça konuşan Goralılara Arnavutlar tarafından zulmedildiği ve asimile edildiği konularını işlemektedir.

Vojislav Stanovčić ise “Democracy in Multiethnic Societies: Populism, Bonapartism, Majority Rule or Constitutional Palyarchy?” (ss. 323-353) başlıklı yazısında çok etnikli ve çok kültürlü toplumların korunması için devlet politikası ve kurumsal çerçeveye ilişkin kuramsal yaklaşımlarıyla önemli bir katkı yapmaktadır.

Kitabın sonunda İndeks (ss. 355-364) yer almaktadır.

Halen son derece hassas bir konu olan Balkanlardaki azınlıklara karşı devletin uyguladığı politikalar ve etnik gruplar arası ilişkilere dair Sırbistan Balkan Araştırmaları Enstitüsü'nün yayını olan bu çalışma konuyla ilgili yeni yaklaşımlar ve katkılar sunmaktadır.